

Problém identity jazykového výrazu a vzt'ahy synonymie z hľadiska logickej, lingvistickej a pragmatickej sémantiky

Barbora Geistová Čakovská

Slovenská akadémia vied

Abstract: In this paper, we will focus our attention on two basic semantic notions: linguistic expression and relation of synonymy (lexical synonymy). We will try to analyze the notions in three semantic fields: logic, linguistic, and pragmatic (F. Recanati), and see whether these three fields can provide us with satisfactory solutions. We will show that the pragmatic conception of semantics is not satisfactory in explaining neither the notion of linguistic expression nor the notion of synonymy – two very basic semantic notions; which could be done in logical and linguistic semantics.

Keywords: synonymy, linguistic expression, identity, cognitive meaning, non-cognitive meaning, semi-expression, pragmatic semantics, pragmatic meaning, linguistic meaning

1 Identita jazykového výrazu a synonymia v logickej sémantike

V súlade s autorom koncepcie jazykových výrazov a semivýrazov Pavlom Cmorejom zastávam názor, že pri používaní slova „výraz“ dochádza k rôznym nejednoznačnostiam a omylom. Stručne si predstavíme túto koncepciu, ktorá je v českej aj slovenskej oblasti analytickej filozofie už známa. Výraz „výraz“ sa niekedy používa vo význame fyzického znaku, ktorý sám osebe význam nemá, inokedy vo význame jazykového výrazu spojeného s významom. Výraz ako fyzický znak budeme nazývať *semivýrazom*,¹ semivýrazom však nie je len fyzický znak,

¹ Tento termín zaviedol Pavel Cmorej.

ale aj jeho ideálny vzor či typ. Výraz, ktorý pozostáva zo semivýrazu a kognitívneho významu², kde tieto dve zložky predstavujú zložky podstatné pre určenie jeho identity, budeme pre odlišenie nazývať *jazykovým výrazom*. Slovo „výraz“ tak vyjadruje iba všeobecnejší, týmto dvom pojmom nadradený pojem, v prípade ktorého treba kontextom alebo inak spresniť, o ktorý pojem konkrétne ide.³

Väzba semivýrazu s nejakým kognitívnym významom je *kontingentná*, zatiaľ čo väzba jazykového výrazu s jeho významom je *nevyhnutná*. Preto, na rozdiel od semivýrazov, jazykové výrazy nemôžu byť viacznačné. Väzba medzi nejakým semivýrazom a nejakým významom sa môže prerušiť a daný semivýraz sa môže spojiť s iným významom. Ak však jazykový výraz stratí svoj význam, prestáva byť jazykovým výrazom a stáva sa semivýrazom. Ak sa v rámci významu jazykového výrazu niečo zmení, nepôjde viac o daný jazykový výraz, ale o iný jazykový výraz, preto jeden jazykový výraz nemôže mať viac významov. V tejto súvislosti si zaslúži pozornosť aj oblasť referencie. Referovať totiž môžu iba jazykové výrazy, semivýrazy môžu referovať iba so zreteľom na nejaký jazyk J , v ktorom im je pridelený nejaký význam (Cmorej 2005; 2006).

Keďže našu pozornosť sústredíme na jednoduché jazykové výrazy – slová, v súlade s predstavenou koncepciou nejaké slovo pozostáva z usporiadanej dvojice $\langle s, k \rangle$. Nejaké semislovo sa môže v rámci jedného jazyka spájať s rôznymi kognitívnymi významami. Napríklad, semislovo, kognitívny význam *kohútik* sa v slovenčine spája s významom k_1 „malý kohút“, ale aj s významom k_2 „uzáver vývodu kvapaliny alebo plynu“. Slovo, ktoré pozostáva z s a k_1 , sa odlišuje od slova, ktoré pozostáva z s a k_2 , ide o dve rôzne slová. Preto ich budeme rozlišovať príslušným značením S_1 a S_2 .

Takto dostaneme:

$$S_1 = \langle s, k_1 \rangle$$

$$S_2 = \langle s, k_2 \rangle,$$

kde platí, že $S_1 \neq S_2$, keďže dané slová nepozostávajú z tých istých zložiek: odlišujú sa svojimi kognitívnymi významami.

² Pre účely tejto state nie je podstatná explikácia pojmu kognitívneho významu. Viac aj k jeho chápaniu v Geistová Čakovská (2010).

³ V tejto stati budeme preto pod výrazom chápať jazykový výraz a kategórie semivýrazov budeme príslušne uvádzať s predponou „semi“.

Uvedme si teraz stručne aplikáciu koncepcie slov a semislov pri skúmaní synonymie slov. Rozlíšime pritom hľadisko logickej sémantiky a hľadisko lingvistiky.

Synonymie z pohľadu logickej sémantiky budeme uvádzať aj pod názvom „LOGsynonymia“ či skratkou „LOGsyn“. Def. 1 sa tak týka vzťahov synonymie slov z hľadiska logickej sémantiky:

Def. 1: Slovo S_1 z jazyka L_1 je LOGsynonymné so slovom S_2 z jazyka L_2 (pričom sa nevyklučuje prípad, že $S_1 = S_2$ a $L_1 = L_2$) vtt⁴, keď má S_1 v L_1 ten istý kognitívny význam ako S_2 v L_2 .

V rámci LOGsynonymie medzi slovami tak vymedzuje tri vzťahy:

- a) synonymiu ako vzťah medzi jedným a tým istým slovom,
- b) synonymiu ako vzťah medzi dvoma slovami jedného jazyka a
- c) synonymiu ako vzťah medzi dvoma slovami dvoch rôznych jazykov, pri splnení daných podmienok.

Ako príklady pre uvedené tri vzťahy LOGsynonymie môžeme uviesť dvojice slov *človek – člověk*, *sopka – vulkán*, *matka – mother*. Pri zohľadnení koncepcie jazykových výrazov a semivýrazov tieto dvojice analyzujeme nasledujúcim spôsobom:

človek = $\langle \text{človek}, k_3 \rangle$ LOGsyn *človek* = $\langle \text{človek}, k_3 \rangle$
matka = $\langle \text{matka}, k_4 \rangle$ LOGsyn *mother* = $\langle \text{mother}, k_4 \rangle$
sopka = $\langle \text{sopka}, k_5 \rangle$ LOGsyn_{SK} *vulkán* = $\langle \text{vulkán}, k_5 \rangle$

Vidíme, že odlišnosť medzi členmi dvojíc slov sa nutne nenachádza na pozícii kognitívneho významu. Nemusi sa nachádzať ani na úrovni semislova, nás však bude zaujímať iba druhý vzťah, t. j. LOGsynonymia medzi dvoma slovami jedného jazyka, ktorý je náležitý z hľadiska porovnávania s lingvistickou lexikálnou synonymiou. Tu sa dve LOGsynonymé slová odlišujú svojimi semivýrazmi, majú totožný význam a sú slovami jedného jazyka. Preto v prípade dvojice slov *sopka – vulkán* vykonávame prostredníctvom skratky SK aj zohľadnenie jazyka, v ktorom sú tieto slová vo vzťahu LOGsynonymie. V našom príklade ide o slovenčinu, mohli by sme však uviesť tiež češtinu, prípadne iný jazyk, v ktorom by bola táto dvojica vo vzťahu LOGsynonymie.

⁴ ... vtedy a len vtedy ...

2 Synonymia v lingvistike a znova k identite jazykového výrazu

Pri skúmaní zvolených pojmov z pohľadu lingvistiky zvolíme opačné poradie a budeme sa venovať najprv synonymii. *Vzťahy lexikálnej synonymie v lingvistických teóriách* budeme nazývať aj „LINSynonymia“, prípadne uvádzať iba pod skratkou „LINSyn“. Situácia pri skúmaní synonymie v tejto teoretickej oblasti je v porovnaní s predchádzajúcou úplne odlišná. Lingvistika pri riešení synonymie zohľadňuje aj iný aspekt jazykového výrazu, od ktorého sa v logickej sémantike plne abstrahuje: nekognitívny význam jazykového výrazu, ktorý tu chápeme ako jeho štylistický príznak prípadne jeho bezpríznakovosť.⁵ Za synonymné ďalej nepokladá len slová s totožným kognitívnym významom, ale aj (či najmä, prípadne iba) slová s blízkym kognitívnym významom. Dôvody, prečo je to tak, vyplývajú z rôznych funkcií, ktoré majú tieto vedy pri analýze jazyka.

V lingvistike teda vymedzujeme nasledujúce vzťahy LINSynonymie:

Def. 2: Slovo S_1 z jazyka L je LINSynonymné so slovom S_2 z jazyka L (pričom nemôže nastať prípad, že $S_1 = S_2$) vtt, keď S_1 z L má taký istý význam ako S_2 z L alebo blízky, príbuzný význam.

Ide teda o dve slová jedného jazyka s totožným alebo blízkym významom. Vzťahy tu rozlíšené budeme nazývať *rovnoznačnosťou* a *blízkoznačnosťou* a bližší pohľad na ne nám ozrejní, čo myslíme pod totožným a blízkym významom, či to, o akom význame hovoríme.

Rovnoznačnosť budeme chápať nasledovne:

Def. 3: Slovo S_1 z jazyka L je vo vzťahu rovnoznačnosti so slovom S_2 z jazyka L (pričom sa vylučuje prípad, že $S_1 = S_2$) vtt, keď má S_1 totožný kognitívny význam a totožný nekognitívny význam – štylistický príznak – so slovom S_2 .

Príkladom rovnoznačných slov sú dvojice slov *bochník* – *peceň* či *pejko* – *šimeľ* (s významom „kôň“).⁶ Aplikovaním koncepcie jazykových

⁵ Určovanie štylistických príznakov slov nie je bezproblémová oblasť, na bližšie rozvedenie tejto poznámky nám tu však nezostáva priestor (podrobnejšie v Geistová Čakovská 2010).

⁶ S rovnoznačnosťou by niektorí lingvisti, ktorí nepripúšťajú výskyt rovnoznačnosti v jazyku, nesúhlasili. Súvisí to s problémom totožnosti štylistických príznakov da-

výrazov a semivýrazov dostaneme nasledujúce vyjadrenie synonymie druhej dvojice rovnoznačných slov:

$$pejko = \langle \text{pejko}, k_6 \rangle_{\text{Expr.}} \text{LINSyn}_{\text{Rovn.}} \text{šimeľ} = \langle \text{šimeľ}, k_6 \rangle_{\text{Expr.}}$$

Skratku $\text{LINSyn}_{\text{Rovn.}}$ sme použili na vyjadrenie vzťahu rovnoznačnosti. Čitateľ si všimne, že pri analýze skúmaných slov sa objavuje aj poznámka o ich štylistickom príznaku, ktorým je príznak expresivity.

Blízkoznačnosť predstavuje v rámci LINSyn synonymie podstatne zložitejší vzťah.

Def. 4: Slovo S_1 jazyka L je blízkoznačné so slovom S_2 jazyka L (pričom sa vylučuje prípad, že $S_1 = S_2$) vtt, keď majú blízky kognitívny význam a totožný nekognitívny význam alebo blízky kognitívny význam a odlišný nekognitívny význam alebo sa líšia iba v nekognitívnom význame a majú totožný kognitívny význam.

V skutočnosti tu vymedzujeme najmenej tri rôzne vzťahy:

- A) Vzťah medzi slovami, ktoré sa čiastočne odlišujú kognitívnym významom a majú totožný nekognitívny význam.
- B) Vzťah medzi slovami, ktoré sa čiastočne odlišujú kognitívnym významom a majú rôzne nekognitívne významy, t. j. odlišujú sa aj svojim štylistickým príznakom.
- C) Vzťah medzi slovami, ktoré majú totožný kognitívny význam a odlišujú iba svojimi nekognitívnymi významami.

V prípade blízkoznačných slov skupiny A) a B) tak rozlišujeme istý spoločný kognitívny význam sk a isté navzájom rozdielne neprázdne⁷ kognitívne významy ok_1 a ok_2 . V prípade blízkoznačných slov skupiny C) tak nerobíme, keďže také slová majú totožný kognitívny význam a líšia sa len štylistickými príznakmi. Príkladom blízkoznačnosti skupiny A) je dvojica slov *nehynbný* – *ochrnutý*, príkladom blízkoznačnosti skupiny B) sú slová *otlačiť* – *oškúliť* a pre skupinu C) uvádzame príklad dvojice slov *stužka* – *pentľa*.

ných slov. My sa tu pridáme štylistických príznakov uvádzaných k daným slovám v slovníkoch. Tieto poznámky sú síce všeobecnejšie a nevyjadrujú všetky nuansy, na účely analýzy LINSyn synonymie je však tento prístup dostačujúci.

⁷ Tento navzájom odlišný kognitívny význam musí byť neprázdny preto, aby sme dokázali odlišiť blízkoznačnosť skupiny A) a B) od hyponymie a hyperonymie. Viac v Geistová Čakovská (2010).

Do podrobností je táto problematika rozobratá v monografii Geistová Čakovská (2010), jej analýze v tejto stati nemôžeme venovať väčšiu pozornosť, keďže by nás to odvádzalo od ústrednej témy. Dôležité je uvedomiť si tu, že logická aj lingvistická sémantika pracujú s pojmom či pojmami synonymie, dokážeme ich v rámci nich explikovať a analyzovať. Pretože si myslíme, že sémantická teória musí byť schopná takto pracovať s jedným zo základných sémantických pojmov.

Napriek tomu, že v problematike synonymie sa logická sémantika a lingvistika značne odlišujú, v chápaní jazykového výrazu tu nastáva zhoda. Na začiatku sme si spomínali, že ak nejaký jazykový výraz stratí svoj kognitívny význam, prípadne v ňom nastane nejaké zmena, daný jazykový výraz prestáva byť daným jazykovým výrazom a jazykovým výrazom vôbec (ak sa mu nepriradí iný význam). Naopak, štylistické príznaky jazykových výrazov sa môžu meniť bez toho, aby daný jazykový výraz nejakým spôsobom stratil svoju identitu. Nepredstavujú tak zložku s rovnakou dôležitosťou pre identitu jazykových výrazov, ako je semivýraz a kognitívny význam, ani nijakú inú zložku jazykového výrazu. Preto z hľadiska logickej sémantiky aj lingvistiky vieme explikovať jazykové výrazy ako výrazy pozostávajúce z usporiadanej dvojice semivýraz a kognitívny význam, kde sú tieto zložky podstatné pre identitu jazykových výrazov! Vďaka explikácii pojmu jazykový výraz vieme v oboch oblastiach so zohľadnením ich potrieb a funkcií analyzovať a demonštrovať vzťahy synonymie aj ďalšie sémantické vzťahy medzi slovami či jazykovými výrazmi, čo je pre nás podstatné pre uznanie relevantnosti nejakej sémantickej koncepcie. Ako je však na tom koncepcia pragmatickej sémantiky renomovaného francúzskeho filozofa François Recanatiho?

3 Pragmatická sémantika, identita jazykového výrazu a synonymia

Podľa koncepcie tohto filozofa jazyka výraz sám osebe má istý *lingvistický význam*, ktorý mu dodáva lingvisticky chápaná sémantika. Je to niečo, čo by sme azda mohli chápať ako kognitívny význam jazykového výrazu. Tento význam je však v Recanatiho koncepcii *neurčený, neúplný*, ide o akýsi schematický obsah, v prípade viet o akúsi schematickú propozíciu. Lingvistický alebo doslovný obsah jazykových výrazov tak nie je plnohodnotným obsahom jazykových

výrazov a nemôžeme ho tu preto stotožniť s kognitívnym významom z predchádzajúcich kapitol state.

Výrazu s neurčeným lingvistickým obsahom pridelujeme pri jeho použití a na základe kontextu tohto použitia nejakú *funkciu*. Táto funkcia výrazu s lingvistickým neurčeným obsahom pridelí jeho plnohodnotný obsah, význam, pre odlíšenie ho budeme nazývať *pragmatickým významom*. Propozícia ako význam použitej vety vzniká až na tejto úrovni, až teraz sa určia pravdivostné podmienky vety a je jej možné priradiť nejakú pravdivostnú hodnotu. Nepoužitá veta podľa všetkého toto neumožňuje.

Pragmatická sémantika tak vychádza z lingvistickej sémantiky, ale k plnému významu výrazov sa dostávame až pomocou pragmatiky. Sémantika predpokladá pragmatiku a neexistuje tu samostatná sémantika, očistená od iných ako sémantických vkladov, s akou sme pracovali v predchádzajúcich častiach state. Recanatiho pragmatická sémantika navyše zahŕňa nielen sémantiku a pragmatiku výrazov, ale aj oblasť ich referencie a mentálnych reprezentácií. Máme ju tak chápať ako veľmi ambicióznou a v podstate všeobšahly projekt vysvetlenia toho, čo sú jazykové výrazy, ako ich používame, ako nimi referujeme, vyjadrujeme svoje myšlienky a napokon aj konáme?

S Recanatiho sémantikou súvisí aj kontextulizmus, a to v podstate dosť radikálnej forme. Podľa neho je každý jeden použitý výraz, nielen vety, citlivý na kontext, bez zohľadnenia ktorého nemožno určiť jeho význam.⁸ Tento úplný obsah je nielen obsahom použitého výrazu, ale aj celého rečového aktu, a všeobecnejšie, obsahom nejakého konania. Kontext teda neovplyvňuje iba sémantický a pragmatický obsah výrazu, referenciu, ale, podľa Recanatiho, aj obsah mentálnych reprezentácií účastníkov komunikácie a obsah ich konania. Pohybujeme sa stále v rámci sémantiky. Pokúsme sa preto pozrieť, ako taký všetkým možným zanesený projekt sémantiky dokáže explikovať základné sémantické pojmy, ako je pojem jazykového výrazu a synonymie. Keďže autori a priaznivci tejto sémanticko-pragmatickej orientácie sa im príliš (vôbec) nevenujú, pokúsime sa o to v rámci koncepcie pragmatickej sémantiky sami. Títo autori sa síce sústreďia najmä na výpovede a propozície ako ich sémantický obsah, rovnaké problémy však nachádzame ako na

⁸ Vypúšťame tu prípad indexických výrazov, ktorý pre toto skúmanie nie je relevantný.

úrovni zloženého jazykového výrazu, tak na úrovni slova. Využijeme tu koncepciu jazykových výrazov a semivýrazov, keďže inú nemáme naporúdzi a doteraz nám dobre poslúžila. Vezmime si ako príklad už skúmané slovo *sopka*:

$$\textit{sopka} = \langle s \text{ o } p \text{ k } a, k_5 \rangle.$$

Z hľadiska jeho sémantickej analýzy cez prizmu Recanatiho koncepcie dostávame viacero možností. Podľa toho, čo sme si o tejto koncepcii povedali, na tejto úrovni ešte nemáme jazykový výraz, keďže nevieme plne určiť jeho význam. Máme iba akýsi neplnohodnotný neurčený význam a je zrejme nerozumné uvažovať o jazykovom výraze bez tejto jeho podstatnej zložky. Teda, nepoužitý výraz zrejme nie je jazykovým výrazom.

Pri použití v nejakom kontexte dané slovo nadobúda plný význam vďaka tomu, že sa určí jeho pragmatický význam. Ako o použitom jazykovom výraze uvažovať?

- a) $\textit{sopka}_{\text{použ.}} = \langle \textit{sopka}, k_5 \rangle_{pk_1}$
- b) $\textit{sopka}_{\text{použ.}} = \langle \textit{sopka}, k_5, pk_1 \rangle$
- c) $\textit{sopka}_{\text{použ.}} = \langle \textit{sopka}, pk_1 \rangle$

Ad. a) Je pragmatický význam niečo ako aspekt (podobne ako štylistický príznak), ktorý sa pri použití priradí neplnohodnotnému jazykovému výrazu? Taký aspekt by však nemal mať dosah na lingvistický význam nepoužitého jazykového výrazu (*k*), nemal by mať možnosť po použití do tohto významu slova zasiahnuť. V rámci tejto možnosti ho možno chápať tak, že sa pri použití na základe kontextu prideli slovu a istým spôsobom významovo modifikuje použité slovo. „Prilepí“ sa k slovu nový význam – pragmatický, ktorý platí iba pre toto použitie, ale lingvistický význam sa nemení, preto sa nemení identita slova pri rôznych použitíach. Záver a): pragmatický význam nie je určujúcou zložkou použitého jazykového výrazu a nie je tak podstatný pre jeho identitu. Jazykový výraz môže pri použitíach v rôznych kontextoch svoj pragmatický význam rôzne nadobúdať a strácať bez toho, aby to zasahovalo identitu výrazu. Potom ale jazykový výraz musí byť určený a plnohodnotný už pred svojim použitím, keďže pragmatický význam nemá dosah na lingvistický význam nepoužitého výrazu. Recanati by zrejme s touto možnosťou nesúhlasil, pre nás je však intuitívne najpriateľnejšia. Ako jediná ďalej nepripúšťa vznik nového slova už po použití slova a v rôznych kontextoch, lebo ak sa má pri použití a v rôznych

kontextoch mení význam jazykového výrazu (ako jeho pre identitu podstatná zložka), v súlade s koncepciou Pavla Cmoreja vzniká nové, iné slovo.

Ad. b) Pragmatický význam je podstatnou zložkou použitého slova spolu so semivýrazom a lingvistickým významom: rozlišujeme tu tak tri zložky. Pragmatický význam pri použití „vhubne“ (ako?) medzi zložky podstatné pre identitu. Natískajú sa otázky, či sa potom zachováva lingvistický význam v pôvodnej kvalite, alebo sa mení na plnohodnotný lingvistický význam, čím je pragmatický význam a čo má spoločné s lingvistickým. Záver b): po použití sa pragmatický význam dostáva do identity jazykového výrazu a pôsobí tam spolu s lingvistickým významom. V rôznych kontextoch použitia vzniká aj rôzny pragmatický význam slova, preto v rôznych kontextoch ide o rôzne slová s totožným semislovom sopka (a totožným lingvistickým významom?). Už použitím slova vzniká nové slovo, keďže pri použití sa do identity dostáva nová zložka.

Ad. c) Pragmatický význam spolu so semivýrazom je podstatnou zložkou použitého jazykového výrazu s tým, že pri použití naplní lingvistický význam (ako?) a nahrádza ho na jeho mieste v usporiadanej dvojici ako plnohodnotný význam. Znova vyvstáva otázka, ako dochádza k naplneniu lingvistického významu a jeho premene na pragmatický a ako sa zabezpečí identita jazykového výrazu v rôznych kontextoch a už po použití vôbec.

Tieto chápania použitých jazykových výrazov majú spoločných niekoľko už naznačených dôsledkov. Prvým je, že pred použitím jazykového výrazu máme problém hovoriť o jazykovom výraze. Čo to teda pri vykonaní rečového aktu používame? Jazykový výraz ako taký sa podľa všetkého utvára až použitím schematickeho jazykového výrazu, ktorý nám poskytuje lingvistika. Spoločne sa tu natíska otázka, čo je potom lingvistický význam, aké miesto má v pragmatickom význame a ako sa vlastne utvára pragmatický význam. Na základe jazykového výrazu, jeho použitia v kontexte a lingvistickému významu výrazu vieme určiť pragmatický význam, vieme však na základe pragmatického významu, výrazu a kontextu spätne rekonštruovať lingvistický význam? Aký kognitívny prínos má lingvistický význam? A aký pragmatický význam? Aký je medzi nimi kognitívny rozdiel?

Problém spôsobuje aj viazanosť pragmatického významu použitého jazykového výrazu na kontext použitia. Keďže je pragmatický kontext závislý od kontextu, od kontextu je závislá potom aj identita jazykového

výrazu (ak ho chápeme ako pre identitu podstatnú zložku). Existuje tak veľké množstvo slov *sopka*, ktoré sú v logike a lingvistike totožné, ale v takto pragmaticky poňatej sémantike totožné nie sú. Nielen rôzne kontexty použitia tohto slova, ale už použitie samo nám, podľa všetkého, generuje rôzne pragmatické významy, a tým aj rôzne slová. Objavuje sa tu toľko problémov, že je zrejme nevyhnutné, aby *pragmatická sémantika priznala sémantike oprostenej od pragmatického aspektu plné kompetencie pri určovaní toho, čo je jazykový výraz.*

Vzťah synonymie ďalej chápeme ako jeden zo základných sémantických vzťahov či pojmov, ktorého vysvetlenie nemôže žiadnej sémantike spôsobovať ťažkosti. Keďže máme v pragmatickej sémantike problém už s pojmom jazykového výrazu, ako môžeme vysvetliť pojem synonymie? Evidentne ju nevieme analyzovať na úrovni sémantického potenciálu – lingvistického významu, keďže nejde o úplný význam. Jej riešenie na úrovni pragmatického významu je však nemožné. Podobne je to s ostatnými sémantickými vzťahmi, ktorých existencia odrazu závisí od istej koncepcie významu jazykového výrazu a istej koncepcie jazykového výrazu samého, teda od rozumne vystavanej sémantiky. O reálnej existencii týchto vzťahov v jazyku však nikto nemôže pochybovať. Načo je nám potom sémantika, ktorá to nedokáže, keďže si kladie na plecia príliš veľa? Načo je nám nerozumná pragmatická sémantika?

V tejto stati nenachádzame odpovede na závažné otázky vynárajúce sa pri rozmyšľaní o Recanatiho pozícii. Nejde nám ani o testovanie úspešnosti Cmorejovej koncepcie a rozšírenie jej uplatniteľnosti na použité jazykové výrazy. Cmorejovu koncepciu pokladáme iba za nástroj, ktorý nám umožňuje niektoré veci lepšie rozlíšiť, a tým lepšie vidieť. Naším cieľom je poukázať na problémy vznikajúce vtedy, keď sa sémantika preťažuje funkciami, ktoré nemá v právomoci.

*Oddelenie analytickej filozofie
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
Slovenská republika
cakovskabarbora@gmail.com*

LITERATÚRA

CMOREJ, P. (2005): Semivýrazy a výrazy. In: *Jazyk, logika, veda*. Praha: Filosofia, 63 – 88.

CMOREJ, P. (2006): Platonizmus, výrazy a semivýrazy. *Organon F* 13, č. 2, 218 – 231.

GEISTOVÁ ČAKOVSKÁ, B. (2010): *Vzťahy synonymie. Logická sémantika verus lingvistickej teórie o synonymii*. Bratislava: Aleph.

RECANATI, F. (2008): *Philosophie du langage (et de l'esprit)*. Paris: Gallimard.